

חוקרים טוענים כי ל-ASD יש מקור נוירו-התפתחותי אשר יש לו פוטנציאל רב לעבור בתורשה גנטית (Bailey, Phillips, & Rutter, 1996). יחד עם העובדה כי ישנם ממצאים המצביעים על בסיס ביולוגי, הסיבה המדויקת להפרעה אינה ידועה. כיום, מניחים כי מספר גנים אחראי על השונות הגדולה בפנוטיפ של ההפרעה. מחקר אשר נערך על משפחות עם נטייה להוריש ASD, מצא כי הסיכוי לילד עם ASD כאשר יש ילד אחד עם ASD הוא כ-2%-5% והסיכויים אף גבוהים יותר כאשר ישנם שני ילדים עם ASD אצל אותו זוג הורים (Muhle, Trentacoste, & Rapin, 2004). בכ-10% מהמקרים, הפרעת ASD עשויה להיות קשורה למצב רפואי או סינדרום ידוע (Chakrabarti & Fombonne, 2005).

בנוסף לגורמים גנטיים, מחקרים מוצאים כי גם לסביבה עשויה להיות השפעה (Bailey, Phillips, & Rutter, 1996). כך למשל, ישנם מחקרים אשר מוצאים כי גיל ההורים עשוי להשפיע על הסיכוי לילד עם ASD, כאשר הסיכוי עולה ככל שההורים מבוגרים יותר (Croen, Najjar, Fireman, & Grether, 2007). מחקרים מראים כי למרות ההשפעה הגנטית, ישנם מאפיינים סביבתיים רבים אשר עשויים להשפיע (Rutter, 2005). בנוסף, חלק מהמחקרים מראים שההשפעה של הגנים עשויה לבוא לידי ביטוי רק באינטראקציה עם התנאים הסביבתיים (Johnson & Myers, 2007). למשל, דברים סביבתיים (כגון מחלות שונות של האם) אשר מתרחשים בתקופה הקריטית, בזמן שמוחו של העובר מתפתח, עשויים להגביר את הסיכויים ל-ASD (Bristol et al., 1996).

חוק החינוך המיוחד והסתגלות של ילדים עם ASD לבית הספר

שילוב של ילדים עם צרכים מיוחדים בכלל, וילדים עם ASD בכלל, משמעותו לשלב ילדים אלו במסגרת חינוכית רגילה בה יש מפגש בין ילדים אלו לבין ילדים רגילים. מקובל להניח כי שילוב זה מבוסס על שני עקרונות מרכזיים: משפטי וחינוכי. מבחינה משפטית, מדובר בעיקרון החלופה הפחות דרסטית (Least Drastic Alternative), על פיו במידה והחברה נאלצת להגביל את חירותו של אדם, חשוב לעשות זאת כמה שפחות. מבחינה חינוכית, העיקרון הוא עקרון הסביבה הפחות מגבילה (Least Restrictive Environment), אשר קובע כי בית ספר רגיל, הוא הסביבה החינוכית הנורמלית ולכן יש לתת העדפה לשלב ילדים עם צרכים מיוחדים בבתי ספר רגילים (מתוך חוק החינוך המיוחד, 1988), אלא אם כן אין ברירה.

בישראל, בשנת 1988 חוקק חוק חינוך מיוחד, ונכנס לתוקף בשנת 1996. על פי החוק, ילדים עם צרכים מיוחדים מוגדרים, כמו כן, מוגדרת מהי לקות, ומה הזכויות של אותם ילדים מבחינת טיפול ושיעורים מיוחדים. לחוק יש שלוש מטרות המחולקות לשלוש רמות: ברמה הראשונה, המטרה של החוק היא לפתח את הילדים הללו ולקדם אותם, מבחינת כישוריהם, תפקודיהם, הידע וההתנהגות שלהם, על מנת שיהיה קל יותר להשתלב במעגל העבודה בעתיד. המטרה השנייה מתמקדת בשילוב הילדים במסגרות רגילות, כאשר המטרה היא לאפשר לילדים "רגילים" להכיר ילדים שונים מהם,

לפתח בהם סבלנות וסובלנות. ברמה השלישית, המטרה היא לתמוך בצוות ההוראה מבחינת עבודה מאתגרת שדורשת משאבים רבים (וייסבלאי, 2015),

על פי חוק זה, המדינה מתחייבת למתן חינוך מיוחד ללא תשלום בגילאים של 3-21, חינוך אשר יענה על הצרכים הדרושים על מנת להשיג מטרות של הוראה, טיפול, יום לימודים ארוך, שירותים נלווים כגון הסעות, ארוחות וכד', שירותים רפואיים ופרארפואיים. כמו כן, על פי החוק, ישנה עדיפות למסגרת רגילה על פני מסגרת חינוך מיוחד. מי שמחליט לגבי סוג המסגרת, היא ועדת ההשמה והיא מחליטה זאת עבור כל ילד שמובא בפניה.

על פי הדוח שהוגש לוועדת החינוך התרבות והספורט (וייסבלאי, 2015), במערכת החינוך במיוחד לומדים 192,842 תלמידים עם צרכים מיוחדים כאשר 58% מהם לומדים במערכת החינוך הרגיל. כמו כן, הדו"ח מעלה כי מערכת החינוך המיוחד גדלה בהתמדה, כאשר מאז 2005, מספר התלמידים גדל ב-70%. כאמור, לשילוב של ילדים עם ADS במסגרת חינוך רגיל היא בעדיפות ראשונה ויש לה מספר יתרונות. על פי פלישמן (1999), תהליך השיקום של ילדים עם ASD כולל שלושה שלבים: השלב הראשון כולל יצירת יחסי משוב בין ילד לדמות טיפולית קרובה. השני הוא הרחבת מערכת היחסים החברתית, והשלישי הוא לימוד יחסים חברתיים בסביבה מורכבת ומשתנה, דבר אשר מתאפשר במערכת החינוך הרגילה. על פי חוקר זה, תרגול של מיומנויות חברתיות יוצר משמעות קוגניטיבית ורגשית של מציאות בקרב ילדים עם ADS. הם עשויים להתקשות להשתלב בבית הספר מכיוון שהם מתקשים למצוא נחמה בבני אדם אחרים ובתגובתם, מתקשים להבין ולשלוט ברגשותיהם ומתאפיינים בהתפרצויות של רגשות והתנהגות אשר אינה מתאימה לסביבה. ילדים עם ADS סובלים מלקות ביצירת קשרים חברתיים, ולכן הם מתקשים ליצור קשר עם ילדים אחרים בכיתה – הם נוטים להתעלם מההתנהגות של הילדים ולהגיב באופן בלתי צפוי (פלישמן, 1999).

דרך ניתוח הנתונים

הראיונות שהוקלטו עברו תמוללו. ניתוח הנתונים בעבודה זאת נעשה על פי ניתוח נושאי בו התמקדתי בנושאים שעלו מדברי המורות והסייעות. ניתוח זה הפך את הטקסט לחלון שאפשר מבט לחוויה האנושית ושקף את הרגשות, המחשבות, האמונות והדעות של המורות והסייעות. מהבחינה הזאת, ניתוח הנתונים הוא תהליך של סידור והבניית המידע שנאסף לצורך פרשנותו והבנת המשמעויות שלו (שקדי, 2003).

חלוקה לקטגוריות היא הבסיס לניתוח הנתונים, והיא מבוססת על חיבור חלקי מידע שנראים שייכים לאותה תופעה. החלוקה לקטגוריות התבצעה על בסיס נושאים שחזרו על עצמם או הודגשו על ידי המרואיינות. תהליך זה התבצע על ידי השוואה בין חלקי המידע השונים שהופיעו בראיונות.

שלבים:

1. שלב הניתוח הראשון נקרא שלב הקידוד הפתוח. שלב זה מתואר כתחילת עבודה עם פאזל, בשלב זה נחשפים בפני החוקר הנושאים המצויים בנתונים, ומתחיל תהליך של שילובם יחד עד קבלת תמונה מלאה, תהליך שיבוא לידי מימוש בשלבים הבאים (Corbin & Strauss בתוך שקדי 2003).

